

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
Кафедра спеціальної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор із науково-педагогічної роботи

Михальченко Н. В.

«28» серпня 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СПЕЦСЕМІНАР "ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ДІТЬМИ ІЗ
ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ"**

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 016 Спеціальна освіта

016.01 Логопедія. Спеціальна психологія

Освітня програма Логопедія. Спеціальна психологія

2024-2025 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Логопедія і неврологічні основи логопедії» для студентів 2 курсу спеціальності 016 Спеціальна освіта, освітня програма: Логопедія. Спеціальна психологія

Розробники: доцент кафедри спеціальної освіти Кисличенко В.А.

Програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної освіти

Протокол від «26» серпня 2024 року № 1

В. о. завідувача кафедри спеціальної освіти (Світлана КАРСКАНОВА)

Програму погоджено з гарантом ОП (Вікторія КИСЛИЧЕНКО)

Анотація . Програма дисципліни "Спецсемінар "Організація роботи з дітьми із загальним недорозвитком мовлення" будується на основі тісного зв'язку теорії та практики: на навчанні студентів вмінню спостерігати та аналізувати різні види порушень психофізичного розвитку, виявляти наявні труднощі у навчанні та вихованні, знаходити способи їх корекції та компенсації. Мета вивчення курсу полягає у засвоєнні методології та методів спеціального підходу до педагогічних фактів і явищ, оволодіння фактичним матеріалом, донесення відомостей про своєрідність розвитку мовлення у дітей, про специфіку їх навчання та виховання, формування вміння характеризувати основні напрямки корекційної роботи з означеною категорією дітей.

Ключові слова: загальний недорозвиток мовлення, логопат, мовленнєві порушення, диференціація, фонематичні процеси, лексика, граматики та ін.

Abstract. The program of the discipline "Special seminar" The organization of work with children with general speech underdevelopment "is based on close connection between theory and practice: teaching students the ability to observe and analyze different types of disorders of psychophysical development, identify existing learning difficulties and education, find ways to correct and compensate for them. The purpose of the course is to master the methodology and methods of a special approach to pedagogical facts and phenomena, mastering factual materials, conveying information about the uniqueness of speech development in children, the specifics of their education and upbringing, the ability to characterize the main areas of correctional work with this category of children.

Key words: general speech underdevelopment, speech therapists, speech disorders, differentiation, phonemic processes, vocabulary, grammar, etc.

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – написання тез на студентську науково-практичну конференцію	Спеціальність: 016 Спеціальна освіта	Семестр	
Загальна кількість годин – 90		6-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: 1.7 аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 6	Ступінь: бакалавра	<i>Лекції</i>	
		10 год.	
<i>Практичні, семінарські</i>			
20 год.			
<i>Самостійна робота</i>			
60 год.			
		Вид контролю: залік	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 30 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота (33%/67%).

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Заочна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – написання тез на студентську науково-практичну конференцію	Спеціальність: 016 Спеціальна освіта	Семестр	
Загальна кількість годин – 90		6й	
	Ступінь: бакалавра	<i>Лекції</i>	
		2 год.	
<i>Практичні, семінарські</i>			
8 год.			
<i>Самостійна робота</i>			
80 год.			
		Вид контролю: залік	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для заочної форми навчання – 10 год. – аудиторні заняття, 80 год. – самостійна робота (11%/89%).

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

Мета курсу: ознайомлення студентів із теоретичним обґрунтуванням ЗНМ, механізмами порушень, особливостями діагностики та методичними рекомендаціями щодо корекції стану загального недорозвитку мовлення при клінічно різних розладах мовлення.

Завдання курсу: формування у студентів теоретичних знань щодо загальної характеристики ЗНМ, умінь правильно діагностувати певну мовленнєву ваду та визначати ефективні шляхи корекційного впливу у різних категорій дітей із загальним недорозвитком мовлення; питання організації логопедичної допомоги та профілактики даних мовленнєвих порушень.

Передумови для вивчення дисципліни: знання, вміння та навички з наступних дисциплін: невропатологія, психопатологія, анатомія, фізіологія, патологія дітей та основи генетики, механізми і клініка мовленнєвих, сенсорних та інтелектуальних порушень, логопедія і неврологічні основи логопедії.

Навчальна дисципліна складається з 3-х кредитів.

Програмні результати навчання:

ПРН1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

ПРН2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

ПРН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

ПРН4. Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти.

ПРН5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньокорекційного процесу в різних типах закладів.

ПРН6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психологопедагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

ПРН7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

ПРН8. Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

ПРН9. Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо.

ПРН10. Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

ПРН11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

ПРН12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

ПРН13. Володіти методиками сприяння соціальній адаптації осіб з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

ПРН14. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

ПРН15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

ПРН16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

ПРН17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації

1. 3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і 7 суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-8. Здатність працювати в команді.

ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

II. Фахові:

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньокорекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.

СК-6. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю в різних типах закладів.

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК-8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

СК-9. Здатність застосовувати теоретичні, емпіричні методи психолого-педагогічного дослідження, статистичні методи обробки отриманої інформації, визначати достовірність результатів дослідження.

СК-10. Здатність до системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами.

СК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК-12. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК-14. Здатність до роботи із спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включаючи спроможність обдумувати як власні, так й інші системи цінностей.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.

Тема 2. Психолінгвістичні аспекти загального недорозвитку мовлення

Тема 3. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.

Тема 4. Диференціальна діагностика загального недорозвитку мовлення

Тема 5. Методика корекційно-педагогічної роботи при загальному недорозвитку мовлення

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.

Тема 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.

Тема 2. Психолінгвістичні аспекти загального недорозвитку мовлення

Кредит 2. Діагностика ЗНМ

Тема 3. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.

Тема 4. Диференціальна діагностика загального недорозвитку мовлення.

Кредит 3 Корекційно-педагогічна робота при ЗНМ

Тема 5. Методика корекційно-педагогічної роботи при загальному недорозвитку мовлення

3. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
<i>Кредит 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.</i>						
Тема 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.	14	2	4			8
Тема 2. Психолінгвістичні аспекти загального недорозвитку мовлення	16	2	4			10
Усього:	30	4	8			18
<i>Кредит 2. Діагностика ЗНМ</i>						
Тема 3. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.	16	2	4			10
Тема 4. Диференціальна діагностика загального недорозвитку мовлення.	14	2	4			8
Усього:	30	4	8			18
<i>Кредит 3 Корекційно-педагогічна робота при ЗНМ</i>						
Тема 5. Методика корекційно-педагогічної роботи при загальному недорозвитку мовлення	30	2	4			24
Усього:	30	2	4			24
Разом	90	10	20			60

Заочна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усьо- го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
<i>Кредит 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.</i>						
Тема 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.	14	2	2			10
Тема 2. Психолінгвістичні аспекти загального недорозвитку мовлення	16					16
Усього:	30	2	2			26
<i>Кредит 2. Діагностика ЗНМ</i>						
Тема 3. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.	16		2			14
Тема 4. Диференціальна діагностика загального недорозвитку мовлення.	14		2			12
Усього:	30		4			26
<i>Кредит 3. Корекційно-педагогічна робота при ЗНМ</i>						
Тема 5. Методика корекційно-педагогічної роботи при загальному недорозвитку мовлення	30		2			28
Усього:	30		2			28
Разом:	90	2	8			80

4. Теми лекційних занять

Денна форма навчання

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
<i>Кредит 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.</i>		
1.	Тема 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.	2
2.	Тема 2. Психолінгвістичні аспекти загального недорозвитку мовлення	2
	Усього:	4
<i>Кредит 2. Діагностика ЗНМ</i>		
3.	Тема 3. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.	2
4.	Тема 4. Диференціальна діагностика загального недорозвитку мовлення.	2
	Усього:	4
<i>Кредит 3. Корекційно-педагогічна робота при ЗНМ</i>		
5.	Тема 5. Методика корекційно-педагогічної роботи при загальному недорозвитку мовлення	2
	Усього:	2
	Разом	10

Заочна форма навчання

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
<i>Кредит 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.</i>		
1.	Тема 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.	2
2.	Тема 2. Психолінгвістичні аспекти загального недорозвитку мовлення	
	Усього:	2

<i>Кредит 2. Діагностика ЗНМ</i>		
3.	Тема 3. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.	
4.	Тема 4. Диференціальна діагностика загального недорозвитку мовлення.	
	Усього:	
<i>Кредит 3. Корекційно-педагогічна робота при ЗНМ</i>		
5.	Тема 5. Методика корекційно-педагогічної роботи при загальному недорозвитку мовлення	
	Усього:	2

5. Теми практичних занять

Денна форма навчання

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
<i>Кредит 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.</i>		
1.	Тема 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.	4
2.	Тема 2. Психолінгвістичні аспекти загального недорозвитку мовлення	4
	Усього:	8
<i>Кредит 2. Діагностика ЗНМ</i>		
3.	Тема 3. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.	4
4.	Тема 4. Диференціальна діагностика загального недорозвитку мовлення.	4
	Усього:	8
<i>Кредит 3. Корекційно-педагогічна робота при ЗНМ</i>		
5.	Тема 5. Методика корекційно-педагогічної роботи при загальному недорозвитку мовлення	4
	Усього:	4
	разом	20

Заочна форма навчання

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
<i>Кредит 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.</i>		
1.	Тема 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.	2
2.	Тема 2. Психолінгвістичні аспекти загального недорозвитку мовлення	
	Усього:	2
<i>Кредит 2. Діагностика ЗНМ</i>		
3.	Тема 3. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.	2
4.	Тема 4. Диференціальна діагностика загального недорозвитку мовлення.	2
	Усього:	4
<i>Кредит 3. Корекційно-педагогічна робота при ЗНМ</i>		
5.	Тема 5. Методика корекційно-педагогічної роботи при загальному недорозвитку мовлення	2
	Усього:	2
	разом	8

7. Самостійна робота

Денна форма навчання

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
<i>Кредит 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.</i>		
1.	Тема 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.	8

2.	Тема 2. Психолінгвістичні аспекти загального недорозвитку мовлення	10
	Усього:	18
<i>Кредит 2. Діагностика ЗНМ</i>		
3.	Тема 3. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.	10
4.	Тема 4. Диференціальна діагностика загального недорозвитку мовлення.	8
	Усього:	18
<i>Кредит 3. Корекційно-педагогічна робота при ЗНМ</i>		
5.	Тема 5. Методика корекційно-педагогічної роботи при загальному недорозвитку мовлення	20
	Усього:	24
	разом	60

Заочна форма навчання

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
<i>Кредит 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.</i>		
1.	Тема 1. Поняття про загальний недорозвиток мовлення.	10
2.	Тема 2. Психолінгвістичні аспекти загального недорозвитку мовлення	16
	Усього:	26
<i>Кредит 2. Діагностика ЗНМ</i>		
3.	Тема 3. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.	14
4.	Тема 4. Диференціальна діагностика загального недорозвитку мовлення.	12
	Усього:	26
<i>Кредит 3. Корекційно-педагогічна робота при ЗНМ</i>		
5.	Тема 5. Методика корекційно-педагогічної роботи при загальному недорозвитку мовлення	28
	Усього:	28
	Разом	80

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Написання тез на студентську науково-практичну конференцію, пошук літературних джерел та оформлення і систематизація бібліографічних посилань, складання бібліографії

1. Особливості мовлення при системних розладах мовлення (алалія, афазія)
2. Дослідження особливостей експресивного мовлення:
 - А) дослідження орального праксиса та артикуляційної моторики;
 - Б) дослідження звуковимови;
 - В) дослідження сформованості звукоскладової структури слова;
 - Г) дослідження сформованості навичок словотворення та словозміни;
 - Д) дослідження зв'язного мовлення.
3. Вивчення стану імпресивного мовлення.

Загальний обсяг – 3 сторінки (включно зі списком використаних джерел, оформленим відповідно до правил бібліографічного опису).

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано

C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт.

Завданням підсумкового контролю (КР, іспит) є перевірка глибини засвоєння студентом навчального матеріалу.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно, коли студент вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури. Аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

Студенту виставляється дуже добре, коли студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати на достатньому рівні.

Студенту виставляється добре, коли студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, але не має достатніх знань та вмінь для формування висновків, припускає несуттєві неточності.

Студенту виставляється достатньо, коли студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання у стандартних ситуаціях.

Студенту виставляється мінімально задовільно, коли студент володіє навчальним матеріалом поверхово та фрагментарно.

Необхідно і варто висловлювати власну думку (якщо вона має вагомні аргументи), але не слід зловживати займенником „я” настільки, щоб це кидалося у вічі;

Використання безособових форм і пасивних конструкцій (встановлено, доведено, виокремлено, з'ясовано тощо);

Кількість балів у кінці семестру повинна складати від 150 до 300 балів (за 3 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 3 крд

Поточне оцінювання та самостійна робота					КР	Накопичувальні бали/сума
T1	T2	T3	T4	T5	100	300/100
40	40	40	40	40		

10. Засоби дігностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

11. Методи навчання

- 1) наочні (спотерження, ілюстрація, демонстрація, ТЗН);
- 2) словесні (розповідь, опис, пояснення, доповнення, бесіда, диспут, дискусія, лекція)
- 3) практичні (вправи, практичні роботи, робота з книгою).

Самостійні роботи, виконання тестових завдань, контрольні роботи, залік (попередній, поточний, періодичний, тематичний, підсумковий)

12. Рекомендована література

Базова

1. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : монографія. Київ : Вид-ий дім «Слово», 2014. 376 с.
2. Дефектологічний словник : навчальний посібник / за заг. ред. В. І. Бондаря, В. М. Синьова. Київ : «МП Леся», 2011. 528 с.
3. Логопедія : підручник / За ред. М.К. Шеремет. - Вид. 4-те, - Київ: Видавничий Дім "Слово", 2017. - 856 с.

Допоміжна

1. Ахутина Т. В., Яблокова Л. В., Полонская Н. Н. Нейропсихологический анализ индивидуальных отличий у детей : параметры оценки. Нейропсихология и психофизиология индивидуальных отличий. 2000. № 3. С. 18–98.
2. Бех І. Д. Виховання особистості. Особистісно орієнтований підхід : науково-практичні засади. Київ : Либідь, 2003. 344 с.
3. Власова Т. А. (отв. ред.) Методы обследования нарушений речи у детей. Сб научных трудов АПН СССР. М.1990.
4. Гопиченко Е. М. Логопедическая работа по преодолению ошибок на замену букв в письме умственно отсталых учащихся. В сб.: Коррекционное обучение и воспитание детей с нарушениями слуха и речи. К., 1989.
5. Зеeman М. Расстройства речи в детском возрасте. М., 1962.
6. Кузьмина Н. И., Рождественская В. И. Воспитание речи у детей с моторной алалией. М., 1977.
7. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии. М.,1973.
8. Лурия А. Р. Высшие корковые функции человека. М., 1969.
9. Недорозвитие и утрата речи. Вопросы теории и практики. Міжвузівська збірка наукових робіт. К., 1985.

Інформаційні ресурси

1. uk.wikipedia.org/wiki/

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

5. Засоби діагностики успішності навчання: поточний та підсумковий контроль, тестування